

Колядич О.І.,
канд.екон.наук, доц.,
Погорєлов С.Б.,
ст. викладач,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ГІПОТЕЗА ПРО ЙМОВІРНІСТЬ ГІСТЕРЕЗИСУ ТА РОЛЬ ІНСАЙДЕРІВ У СФЕРАХ ЗАЙНЯТОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ

Будь-які економічні кризи супроводжуються зростанням безробіття. Не складає виключення й нинішній стан сфер зайнятості та соціально-трудова відносин України. Обсяги та рівень зайнятості населення є вкрай низькими. Так, у I півріччі 2015 року, рівень зайнятості становив 56,5%, зокрема у міських поселеннях 57,3%, у сільській місцевості – 54,9%. Зростає кількість працівників, попереджених про заплановане масове вивільнення. Протягом січня-вересня 2015 року роботодавці проінформували державну службу зайнятості про заплановане масове вивільнення 355,3 тис. працівників, що удвічі більше, ніж у відповідному періоді минулого року. Чисельність безробітних становила 1,7 млн. осіб. Рівень безробіття, за методологією МОП, становив 9,2%, а серед осіб працездатного віку - 9,6% економічно активного населення. Серед молоді у віці до 25 років рівень безробіття залишається більш як удвічі вищим, ніж в середньому по країні – 21,3% економічно активного населення. Попит на працівників скорочується практично в усіх видах економічної діяльності та по основних розділах класифікації професій. Протягом 9 місяців 2015 року у базі даних державної служби зайнятості налічувалося 689,4 тис. вакансій, що на 60 тисяч менше, ніж у відповідному періоді минулого року. Найбільш суттєве скорочення кількості вакансій спостерігалося у промисловості, охороні здоров'я та сфері надання соціальної допомоги, інформації та телекомунікації, тимчасовому розміщенні й організації харчування [1].

Серед теорій, які на сучасному етапі створюють достатнє підґрунтя щодо аналізу стану та ймовірних змін на ринку праці є теорії, запропоновані представниками нового кейнсіанства. Ця течія сформувалася в США у 80 -х рр. XX ст. Її головними представниками вважаються американські економісти Дж. Стігліц, Б. Грінвальд, Дж. Акерлоф та інші.

«Нові кейнсіанці» були серед перших економістів, які поставили під сумнів гіпотезу природного рівня безробіття, згідно з якою сукупний попит впливає тільки на поточні значення випуску і зайнятості, а в довгостроковому періоді економіка повертається до рівня випуску і зайнятості, описуваних у класичній моделі. Вони зробили припущення про те, що макроекономічні коливання можуть впливати на величини випуску і зайнятості і в довгостроковому періоді. Доведенням такого припущення стають нафтові кризи в середині 70 -х і початку 80 -х рр. XX ст., які завдали великої шкоди виробничому потенціалу промислово розвинутих країн, і викликали значне зростання безробіття як в США, так і в країнах Західної Європи.

У післякризовий період в багатьох країнах не тільки не відбулося повернення зайнятості до своїх довгострокових значень, а спостерігалось подальше постійне зростання рівня безробіття. Іншими словами, тимчасові зміни в рівні сукупного випуску призвели до змін постійного характеру у рівні безробіття. Подібна нездатність деяких макроекономічних змінних повертатися після шоку до своїх первісних («природних») значень, навіть після того, як усунута причина змін цих змінних, носить назву гістерезису.

Пояснення ефекту гістерезису слід шукати в теорії «інсайдерів-аутсайдерів», авторами якої є А. Ліндбек і Д. Сноуер [2]. Основна ідея цієї теорії полягає в тому, що одна частина працівників, так звані інсайдери (insiders - працівники, зайняті повний робочий день, мають постійну роботу, відповідний досвід і професійну підготовку, тобто ядро сучасного ринку праці, можуть активно впливати в ході переговорів між підприємцями і працівниками на величину встановлюваної заробітної плати). Інша частина робочої сили, так звані аутсайдери, що не має подібної ринкової влади (outsiders - працівники, що

втратили роботу, тимчасово або частково зайняті, що не мають достатнього рівня професійної підготовки).

З точки зору «нових кейнсіанців», саме інсайдери, представлені, головним чином, членами профспілок, відповідальні за постійне перевищення заробітної плати над своїм рівноважним значенням. Інсайдери мають можливість «нав'язувати» фіксований рівень заробітної плати всупереч інтересам аутсайдерів, готовим працювати за більш низьку заробітну плату. Керівництво профспілок, що проводить з підприємцями переговори про заробітну плату, обирається інсайдерами, тобто тими, хто має роботу. А в умовах України додатковими чинниками, що обмежують рівень зайнятості, є бідність населення і відповідні рішення політикуму щодо підвищення заробітної плати, а також військовий конфлікт на її території та рух внутрішньо переміщених осіб, що зумовлює згуртованість та опір інсайдерів.

Способами уникнення ймовірного гістерезису в сферах зайнятості та соціально-трудових відносин України нами вбачається:

- у структурній перебудові економіки з подальшим створенням нових робочих місць;
- в запровадженні безвізового режиму з країнами ЄС з подальшим прискоренням процесу євроінтеграції;
- співпраці профспілок з представниками «аутсайдерського прошарку».

Література

1. Статистичні дані Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350794>– Назва з екрану.
2. Lindbeck A. and Snower D. Involuntary Unemployment as an Insider-Outsider Dilemma. 1984, Seminar Paper, 282, Institute for International Economic Studies / European Economic Review 31 (1987), p. 407-416.